

Erityinen tuki ammatillisessa koulutuksessa

Erityinen tuki ammatillisessa koulutuksessa

Oppaan nimi	Erityinen tuki ammatillisessa koulutuksessa
Voimaantulo	26.03.2018
Voimassaolon päätyminen	31.07.2026
Pdf luotu	12.12.2025

Sisältö

1. Erityinen tuki.	1
1.1. Erityisen tuen tarpeen tunnistaminen.	1
1.2. Päätös erityisestä tuesta.	2
1.3. Erityisen tuen kirjaaminen henkilökohtaiseen osaamisen kehittämissuunnitelmaan.	2
1.4. Erityinen tuki käytännössä.	2
1.5. Erityisen tuen arviointi.	3
2. Osaamisen arvioinnin mukauttaminen.	4
2.1. Milloin voi mukauttaa?.	4
2.2. Mukauttaminen ja poikkeaminen.	4
2.3. Mukauttamisprosessi.	4
2.4. Mukauttamisen tarpeen arviointi.	5
2.5. Päätös tutkinnon osan osaamisen arvioinnin mukauttamisesta.	5
2.6. Yksilöllisen arvioinnin suunnittelu.	6
2.7. Osaamisen hankkiminen.	6
2.8. Osaamisen osoittaminen.	6
2.9. Tutkintotodistus tai todistus osaamisesta.	6
3. Ammattitaitovaatimuksista tai osaamistavoitteista poikkeaminen.	7
3.1. Päätös poikkeamisesta.	7
3.2. Poikkeamisen merkitseminen todistukseen.	7
4. Vaativa erityinen tuki.	8

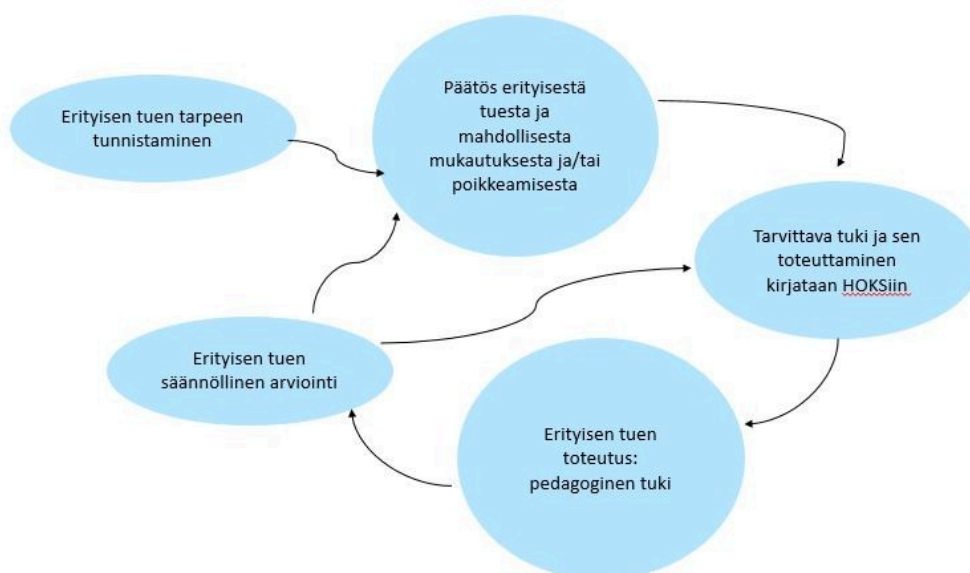

1. Erityinen tuki

Erityisellä tuella tarkoitetaan opiskelijan yksilöllisiin tarpeisiin, tavoitteisiin ja valmiuksiin perustuvaa suunnitelmallista pedagogista tukea sekä erityisiä opetus- ja opiskelujärjestelyjä. Erityisen tuen järjestelyt ovat yksilöllisiä ja ne suunnitellaan opiskelijan tarpeista lähtien. Opiskelijalla on oikeus erityiseen tukeen niin ammatillisissa perustutkinnoissa, ammattitutkinnoissa kuin erikoisammattitutkinnoissa sekä valmentavassa koulutuksessa.

Opiskelijalla on oikeus erityiseen tukeen, jos hän oppimisvaikeuksien, vamman, sairauden tai muun syyn vuoksi tarvitsee pitkäaikaista tai säännöllistä tukea saavuttaakseen tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaiset ammattitaitovaatimukset tai osaamistavoitteet. Mikäli opiskelija on vain tilapäisesti tuen tai ohjauksen tarpeessa, ei tätä toimintaa katsota erityiseksi tueksi.

Erityisen tuen tavoitteena on tarjota yhdenvertaiset koulutusmahdollisuudet ja tasa-arvoiset elämisen mahdollisuudet kaikille nuorille ja aikuisille. Oppimisen tukemisessa hyödynnetään moniammatillista yhteistyötä ja kokonaiskuntoutuksellista otetta. Kokonaiskuntoutuksellisella otteella tarkoitetaan opiskelijan fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin tukemista opintojen aikana.

1.1. Erityisen tuen tarpeen tunnistaminen

Opiskelijan erityisen tuen tarve voi tulla esille jo ennen opiskelijaksi tuloa, esimerkiksi opiskelijan hakemuksesta (harkinnanvarainen haku/jatkuva haku) tai nivelvaiheen yhteistyöstä. Opiskelija voi tuoda mukanaan esimerkiksi perusopetuksen aikaisen henkilökohtaisen opiskelun järjestämistä koskevan suunnitelman (HOJKS) tai lääkärin, psykologin tai erityisopettajan lausunnon, josta käy ilmi mahdollinen erityisen tuen tarve. Erityisen tuen päätöstä ei kuitenkaan tehdä suoraan asiantuntijan lausunnon perusteella, vaan yhdessä opiskelijan ja alaikäisen kohdalla huoltajan kanssa arvioidaan millaista tukea opiskelija mahdollisesti tarvitsee ammatillisissa opinnoissa.

Erityisen tuen tarvetta voidaan arvioida koulutuksen alussa erilaisilla menetelmillä. Oppimisvalmiuksia tai esimerkiksi mahdollisia lukemisen ja kirjoittamisen vaikeuksia sekä matematiikan valmiuksia voidaan arvioida erilaisilla seuloilla ja testeillä aloittavien opiskelijoiden tai opiskelijaryhmien kohdalla. Mahdollisesta tuen tarpeesta keskustellaan myös osana henkilökohtaistamista, esimerkiksi laadittaessa henkilökohtaista osaamisen kehittämissuunnitelmaa (HOKS).

Erityisen tuen tarve voi tulla esille myös myöhemmin opintojen aikana, jos opinnot eivät etene odotetusti tai jostain muusta yksilöllisestä syystä. Silloin opiskelijan kanssa arvioidaan, mikä

oppimista hidastaa, ja voidaanko opiskelijan opintoja tukea erityisen tuen avulla. Opettajien, erityisopettajien ja opiskeluhuollon välinen yhteistyö on tärkeää tuen tarpeessa olevien opiskelijoiden tunnistamiseksi.

1.2. Päätös erityisestä tuesta

Koulutuksen järjestäjä päättää opiskelijalle annettavasta erityisestä tuesta. Erityisen tuen tarve määritellään jokaiselle opiskelijalle yksilöllisesti. Erityisen tuen päätös on hallinnollinen asiakirja, josta on mahdollisuus tehdä oikaisuvaatimus aluehallintavirastoon. Päätöksen liitteeksi laitetaan ohjeet oikaisuvaatimuksen tekemiseen.

Ennen päätöksen tekemistä tulee opiskelijaa ja tämän huoltajaa tai laillista edustajaa kuulla. Kuulemisessa käydään läpi, miksi opiskelija tarvitsee erityistä tukea ja mikä erityisen tuen merkitys on osana ammatillista koulutusta.

Päätös erityisestä tuesta on salassa pidettävä.

Koulutuksen järjestäjän tulee purkaa päätös erityisestä tuesta, jos opiskelija ei opintojen edetessä enää tarvitse erityistä tukea.

1.3. Erityisen tuen kirjaaminen henkilökohtaiseen osaamisen kehittämissuunnitelmaan

Koulutuksen järjestäjä suunnittelee yhdessä opiskelijan kanssa, kuinka opiskelija kehittää osaamistaan. Osana henkilökohtaista osaamisen kehittämissuunnitelman (HOKS) laadintaa ja päivittämistä koulutuksen järjestäjän selvittää opiskelijan mahdollisen tarpeen erityiseen tukeen tai opiskeluvaihtoehtoja tukeviin opintoihin. Koulutuksen järjestäjä ja opiskelija sopivat yhdessä tarvittavista tukitoimista osaamisen hankkimisen ja osoittamisen aikana. Sovitut tukitoimet kirjataan henkilökohtaiseen osaamisen kehittämissuunnitelmaan.

Opiskelijan henkilökohtaiseen osaamisen kehittämissuunnitelmaan kirjataan lyhyesti kuvaus erityisen tuen tarpeesta (esim. "kirjallinen tuottaminen on hankalaa"). HOKSiin kirjataan myös sovitut pedagogiset tukitoimet sekä tarvittavat opetus- ja opiskelijajärjestelyt. Henkilökohtaiseen osaamisen kehittämissuunnitelmaan ei kirjata opiskelijan diagnoosia tai muita salassa pidettäviä asioita.

Opiskelijan henkilökohtaiseen osaamisen kehittämissuunnitelmaan kirjataan myös mahdollinen osaamisen arvioinnin mukauttaminen ja/tai ammattitaitovaatimuksista tai osaamistavoitteista poikkeaminen. Jos osaamisen arviointia mukautetaan, kirjataan yksilölliset arviointikriteerit opiskelijan henkilökohtaiseen osaamisen kehittämissuunnitelmaan.

1.4. Erityinen tuki käytännössä

Koulutuksen järjestäjä suunnittelee erityisen tuen muodot opiskelijan valmiuksien, tavoitteiden ja tarpeiden mukaan. Koska opiskelijoiden vaikeudet ovat yksilöllisiä, ovat myös tukimuodot yksilöllisiä. Erityinen tuki suunnitellaan yhdessä opiskelijan kanssa, alaikäisen opiskelijan kohdalla myös huoltaja on mukana tukitoimien suunnittelussa.

Erityinen tuki voi koostua erilaisista oppimisen tuen keinoista. Opiskelijalle valitaan sopivat oppimisympäristöt. Moni erityistä tukea tarvitseva opiskelija hyötyy käytännönläheisestä oppimisesta ja työvaltaisesta oppimisesta. Rauhallinen oppimisympäristö ja opiskelijan tahdin mukaan etenevä opiskelu tukevat monen oppimista. Opiskelija voi käyttää oppimisen tukena erilaisia apuvälineitä, kuten äänikirjoja ja kuvia. Opiskeltava asia voidaan jakaa pienempiin osiin ja lähestyä sitä mahdollisimman monipuolisesti. Selkeä oppimateriaali tukee oppimista.

Opiskelija saattaa tarvita tukea myös työpaikalla tapahtuvan oppimisen ja/tai osaamisen osoittamisen aikana. On tärkeä sopia yhdessä työpaikkaohjaajan kanssa tarvittavista tukitoimista. Jos opiskelijalla on vaikeuksia työpaikalla tapahtuvassa oppimisessa, opettajalle voidaan varata enemmän ohjausaikaa tai mahdollisuukisen mukaan esimerkiksi työvalmentaja voi toimia opiskelijan tukena.

Näytössä tukitoimet voivat liittyä esimerkiksi sopivan näyttöympäristön valintaan, tukeen näytön suunnittelussa ja itsearvioinnissa. Joku saattaa jännittää näyttöä kohtuuttomasti ja silloin tuttu työpaikkaohjaaja tai tukihenkilö voi ohjata jännittävän tilanteen käsittelyssä.

Erityisen tuen asiantuntija koordinoi ja suunnittelee opiskelijan yksilölliset tukitoimet, mutta on tärkeää, että kaikki opettajat ja ohjaajat sitoutuvat opiskelijan kokonaisvaltaiseen tukemiseen.

1.5. Erityisen tuen arviointi

Opiskelijan saamaa erityistä tukea ja sen vaikuttavuutta arvioidaan suunnitelmallisesti ja aina henkilökohtaista osaamisen kehittämissuunnitelmaa päivitettäessä. Opiskelijan ja tukitoimiin osallistuneiden kanssa pohditaan, onko opiskelijan saama tuki ollut sopivaa. Yhteisen arvioinnin perusteella päätetään, jatketaanko samoja tukitoimia vai muutetaanko niitä vastaamaan paremmin opiskelijan tarpeita.

2. Osaamisen arvioinnin mukauttaminen

Erityisen tuen tavoitteena on, että opiskelija saavuttaa tutkinnon perusteiden mukaisen ammattitaidon ja osaamisen. Koulutuksen järjestäjän tulee pedagogisin järjestelyin sekä erityisen tuen ja ohjauksen avulla tukea opiskelijaa saavuttamaan tutkinnon perusteiden mukaiseen osaamiseen.

Opiskelijalle annettu riittävä aika osaamisen hankkimiseen ja hänelle soveltuvat osaamisen hankkimisen tavat mahdollistavat usein tutkinnon perusteissa edellytetyn keskeisen osaamisen hankkimisen.

Jos erityistä tukea tarvitseva opiskelija ei pedagogisista järjestelyistä ja tiivistä tuesta huolimatta pysty saavuttamaan tutkinnon ammattitaitovaatimusten tai osaamistavoitteiden tyydyttävän 1-tason mukaista osaamista, voidaan osaamisen arviointia mukauttaa. Arviointia voidaan mukauttaa vain niiltä osin, kun se on opiskelijan valmiudet ja tavoitteet huomioon ottaen välttämätöntä.

2.1. Milloin voi mukauttaa?

Mukauttaminen on mahdollista ammatillisissa perustutkinnoissa. Ammatti- ja erikoisammattitutkinnoissa osaamisen arviointia ei voi mukauttaa. Valmentavissa koulutuksissa (VALMA ja TELMA) osaamisen arviointia ei voi mukauttaa, sillä niissä tavoitteet ovat yksilöllisiä eikä koulutuksen perusteissa vaadita tiettyä osaamistasoa.

Osaamisen arvioinnin mukauttaminen edellyttää aina, että opiskelijalla on päätös erityisestä tuesta. Myös erityistä tukea tarvitsevan opiskelijan kohdalla ensisijainen tavoite on kuitenkin tutkinnon perusteiden mukainen ammattitaito ja osaaminen. Osaamisen arviointia voidaan mukauttaa vain niiltä osin, kuin se on välttämätöntä.

2.2. Mukauttaminen ja poikkeaminen

Mukauttaminen koskee osaamisen arvioinnin laadullista mukauttamista. Jos joku ammattitaitovaatimus tai osaamistavoite on opiskelijalle kohtuuton eikä hän pysty sitä aiemman koulutustaustan, vamman tai sairauden vuoksi saavuttamaan, tulee tämän ammattitaitovaatimuksen tai osaamistavoitteen kohdalla tehdä hallinnollinen päätös tutkinnon perusteista poikkeamisesta. Tutkinnon osan sisällä voidaan poiketa ammattitaitovaatimuksista, mutta koko tutkinnon osasta ei voi poiketa.

Tutkinnon perusteissa voidaan määrätä, missä kohtaa ammattitaitovaatimuksista tai osaamistavoitteista ei voida poiketa tai miten tutkinnon osan osaamisen arviointia ei voida mukauttaa. Jos näiltä osin tehdään poikkeaminen tai mukauttaminen, opiskelija ei voi saada tutkintotodistusta, vaan todistuksen osaamisesta. Toistaiseksi tällaisia määräyksiä on vain muutamassa tutkinnon perusteissa, kuten sosiaali- ja terveysalan perustutkinnon perusteissa.

2.3. Mukauttamisprosessi

Mukauttamis- ja poikkeamisprosessin pääperiaatteet:

2.4. Mukauttamisen tarpeen arviointi

Mukauttamisen tarve arvioidaan mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. Joissain tilanteissa mukauttamisen tarpeen arviointi voi olla ajankohtaista heti opintojen alkaessa. Jos opiskelijan valmiuksista suorittaa ammattitaitovaatimukset ja osaamistavoitteet vähintään tyydyttävän 1-tason mukaisesti ei ole varmuutta, pidetään tavoitteena tutkinnon suorittamista tutkinnon perusteiden mukaisesti.

Osaamisen hankkimisen aikana havainnoidaan opiskelijan edistymistä ja arvioidaan tukitoimien riittävyttä ja tarkoituksenmukaisuutta. Jos opiskelun aikana havaitaan, että opiskelija ei saavuta vaadittuja ammattitaitovaatimuksia tai osaamistavoitteita vähintään tyydyttävän 1-tason mukaisesti, aloitetaan keskustelu mukauttamisen tarpeellisuudesta.

Päätös mukauttamisesta tehdään osaamisen hankkimisen aikana, kun käy ilmi, että tutkinnon perusteissa edellytetyn tyydyttävän 1-tason mukainen osaamisen saavuttaminen ole opiskelijalle mahdollista. Näytön aikana ei mukauttamispäätöstä voi tehdä.

2.5. Päätös tutkinnon osan osaamisen arvioinnin mukauttamisesta

Koulutuksen järjestäjä päättää tutkinnon osan osaamisen arvioinnin mukauttamisesta. Päätös on hallinnollinen asiakirja.

Opiskelijaa ja alaikäisen huoltajaa tai laillista edustajaa tulee kuulla ennen mukauttamispäätöksen tekemistä. Opiskelijan, ja alaikäisen kohdalla myös huoltajan, kanssa on tärkeä arvioida realistisesti opiskelijan valmiuksia saavuttaa tutkinnon perusteiden mukainen ammattitaito ja osaaminen sekä mukauttamispäätöksen vaikutuksista työllistymiseen ja jatko-opintoihin.

Kun mukautuksen tarve on todettu, koulutuksen järjestäjä tekee hallinnollisen päätöksen tutkinnon osan osaamisen arvioinnin mukauttamisesta. Tieto päätöksestä toimitetaan opiskelijalle ja alaikäisen huoltajalle. Päätös opintojen mukauttamisesta on hallinnollinen päätös, johon voi vaatia oikaisua aluehallintovirastosta. Päätökseen tulee liittää tieto, miten oikaisuvaatimus tehdään.

Mukauttamista koskeva päätös voidaan purkaa, jos opintojen edetessä käy ilmi, että opiskelija pystyy saavuttamaan tutkinnon perusteiden mukaiset ammattitaitovaatimukset tai osaamistavoitteet. Mukauttamisen purkamisesta tehdään hallinnollinen päätös.

2.6. Yksilöllisen arvioinnin suunnittelu

Kun opiskelijan tutkinnon osan tai osien osaamisen arviointia mukautetaan, kirjataan hänen kohdallaan käytettävä yksilöllinen osaamisen arviointi (arviointikriteerit ja ammattitaidon osoittaminen) opiskelijan henkilökohtaiseen osaamisen kehittämissuunnitelmaan.

Mukautetut arviointikriteerit perustuvat suoritettavan tutkinnon perusteisiin. Mukautetut arviointikriteerit ovat yksilöllisiä ja niiden lähtökohtana on tutkinnon perusteissa kuvattu tyydyttävän 1-tason osaaminen. Mukautettu arviointiasteikko on viisiportainen. Mukautetun kiihdyttävän tason arvioinnin kriteerit ovat alle tutkinnon perusteissa määritellyn tyydyttävän 1-tason. Yksilöllisiä arviointikriteerejä laadittaessa on tärkeää pitää mielessä työelämässä tarvittava osaaminen ja muun muassa työturvallisuuteen liittyvä osaaminen.

Opiskelijan henkilökohtaiseen osaamisen kehittämissuunnitelmaan kirjataan yksilöllisten arviointikriteerin lisäksi suunnitelma siitä, millä tavalla opiskelija osoittaa osaamisensa. Tässä tulee arvioida myös se, tarvitseeko opiskelija tukitoimia osoittaessaan ammattitaitoaan.

2.7. Osaamisen hankkiminen

Osaamisen hankkimisessa käytetään monipuolisia keinoja osaamisen saavuttamiseksi. Erityistä tukea tarvitsevilla opiskelijalla on oikeus monipuolisiin pedagogisiin menetelmiin sekä yksilöllisesti suunniteltuun erityiseen tukeen. Osaamisen hankkiminen tulee suhteuttaa opiskelijan henkilökohtaiseen osaamisen kehittämissuunnitelmaan kirjattuihin yksilöllisiin tavoitteisiin sekä yksilöllisiin arviointikriteereihin.

Opiskelijan osaamisen kehittymisestä seurataan suunnitelmallisesti ja kehittymisestä annetaan opiskelijalle palautetta. Jos käytetyt keinot eivät ole opiskelijalle sopivia, tulee miettiä uusia keinoja osaamisen hankkimiseksi.

2.8. Osaamisen osoittaminen

Kun opiskelijan osaaminen on sillä tasolla, että hän saavuttaa henkilökohtaisissa arviointikriteereissä määritellyn osaamisen, on aika osoittaa osaaminen näytössä. Näyttö suunnitellaan suhteessa mukautettuihin henkilökohtaisiin arviointikriteereihin.

HOKSiin kirjataan kuinka opiskelija osoittaa osaamisensa. Erityistä tukea tarvitsevan kohdalla on tärkeää valita sopiva näyttöympäristö ja suunnitella tarvittavat tukitoimet. Opiskelija saattaa tarvita tukea näyttöön valmistautumisessa tai itse näyttötilanteessa. Osaamisen arviointi voi myös tapahtua useammassa osassa, jaoteltuna opiskelijalle sopiviin kokonaisuuksiin.

2.9. Tutkintotodistus tai todistus osaamisesta

Tutkintotodistukseen tulee merkintä, missä tutkinnon osissa osaamisen arviointia on mukautettu ja/tai ammattitaitovaatimuksista tai osaamistavoitteista poikettu. Niissä tutkinnon osissa, joissa osaamisen arviointia on mukautettu, opiskelijan osaaminen arvioidaan mukautetun arviointiasteikon lisäksi sanallisesti.

Koulutuksen järjestäjä arvioi, ovatko keskeiset ammattitaitovaatimukset ja osaamistavoitteet saavutettu. Jos opiskelija ei saavuta keskeisiä tutkinnon osien ammattitaitovaatimuksia tai osaamistavoitteita, koulutuksen järjestäjä ei voi antaa tutkintotodistusta. Jos keskeisiä ammattitaitovaatimuksia ei ole saavutettu, koulutuksen järjestäjä antaa opiskelijalle todistuksen opiskelijan osaamisesta.

3. Ammattitaitovaatimuksista tai osaamistavoitteista poikkeaminen

Ammatillisissa perustutkinnoissa voidaan poiketa ammattitaitovaatimuksista tai osaamistavoitteista, kun

1. tutkinnon perusteiden mukaiset ammattitaitovaatimukset tai osaamistavoitteet ovat olosuhteet tai aiemmin hankittu osaaminen huomioiden joiltakin osin opiskelijalle kohtuuttomia; tai
2. poikkeaminen on perusteltua opiskelijan vammaan tai terveydentilaan liittyvistä syistä.

Poikkeamisen tavoitteena on, että opiskelija voi suorittaa ammatillisen perustutkinnon, vaikka hän ei näiden syiden vuoksi joiltakin osin voi saavuttaa tutkinnon perusteiden mukaisia ammattitaitovaatimuksia ja osaamistavoitteita. Tutkinnon perusteista voidaan poiketa vain siltä osin, kuin se on opiskelijan henkilökohtaiset tavoitteet ja valmiudet huomioon ottaen välttämätöntä.

Poikkeaminen on mahdollista myös silloin, kun opiskelijalla ei ole varsinaista erityisen tuen tarvetta. Jos osaamistavoitteista on poikettu jonkin yhteisen tutkinnon osan osa-alueen kohdalla (esimerkiksi kielitaito), tutkinnon osaan tulee sisällyttää osaamistavoitteita sen laajuutta vastaavasti muilta ko. tutkinnon osaan kuuluvilta osa-alueilta.

Tutkinnon perusteissa voidaan määrätä, miltä osin ammattitaitovaatimuksista tai osaamistavoitteista ei ole mahdollista poiketa. Ammatti- ja erikoisammattitutkinnoissa ammattitaitovaatimuksista ei voi poiketa.

3.1. Päätös poikkeamisesta

Koulutuksen järjestäjä päättää ammattitaitovaatimuksista tai osaamistavoitteista poikkeamisesta. Päätös on hallinnollinen asiakirja, josta on mahdollisuus tehdä oikaisuvaatimus aluehallintovirastoon. Päätöksen liitteeksi laitetaan ohjeet oikaisuvaatimuksen tekemiseen.

Opiskelijaa ja alaikäisen huoltajaa tai laillista edustajaa tulee kuulla ennen poikkeamispäätöksen tekemistä. Opiskelijan, ja alaikäisen kohdalla myös huoltajan, kanssa on tärkeä arvioida poikkeamisen välttämättömyyttä ja toisaalta informoida poikkeamispäätöksen vaikutuksista todistuksen saamiseen sekä mahdolliseen työllistymiseen ja jatko-opintoihin.

Koulutuksen järjestäjä kirjaa opiskelijan henkilökohtaiseen osaamisen kehittämissuunnitelmaan sen, missä tutkinnon osissa ja miten ammattitaitovaatimuksista tai osaamistavoitteista poiketaan.

3.2. Poikkeamisen merkitseminen todistukseen

Tutkintotodistus voidaan antaa myös niissä tilanteissa, joissa tutkinnon perusteiden mukaisista ammattitaitovaatimuksista tai osaamistavoitteista on poikettu. Todistukseen tulee merkintä poikkeamisesta.

Koulutuksen järjestäjä ei kuitenkaan saa antaa tutkintotodistusta tai todistusta suoritetuista tutkinnon osista, jos opiskelija ei ole saavuttanut keskeisiä tutkinnon osan tai osien ammattitaitovaatimuksia tai osaamistavoitteita. Tällöin koulutuksen järjestäjä antaa opiskelijalle todistuksen osaamisesta. Koulutuksen järjestäjä päättää sen, mikä on keskeistä osaamista kussakin tutkinnon osassa.

4. Vaativa erityinen tuki

Vaativan erityisen tuen tehtävän saaneen koulutuksen järjestäjän tehtävänä on järjestää koulutusta opiskelijoille

- joilla on vaikeita oppimisvaikeuksia taikka
- vaikea vamma tai sairaus,
- joiden vuoksi opiskelija tarvitsee yksilöllistä, laaja-alaista ja monipuolista erityistä tukea.

Vaativan erityisen tuen tehtävä koskee sekä tutkintokoulutusta että valmentavaa koulutusta (VALMA ja TELMA). TELMA eli työhön ja itsenäiseen elämään valmentava koulutus järjestetään aina vaativan erityisen tuen tehtävän perusteella.